

Examenul național de bacalaureat 2021
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Testul 7

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

I. TÉTEL

(30 pont)

A. Írja a vizsgalapra a helyes válasz betűjelét! Egyetlen válasz helyes!

1. A bizonyítandó tézis csakis akkor igaz, ha:
 - a. a bizonyítás logikailag helyes, és a bizonyítás alapja teljesen igaz
 - b. a bizonyítás alapja részben cáfolt, és a bizonyítás nagyrészt érvényes
 - c. a bizonyítás igaz, és a bizonyítás alapja logikailag helyes
 - d. a bizonyítás alapja valószínű, és a bizonyítás egy erős indukció
2. A Minden egészséges személy boldog ember, tehát némely boldog ember egészséges személy következtetés:
 - a. közvetlen deduktív következtetés, melynek típusa: egyszerű megfordítás
 - b. közvetett deduktív következtetés, melynek típusa: elliptikus szillogizmus
 - c. nem teljes indukció, melynek típusa: egyszerű felsoroláson alapuló indukció
 - d. közvetlen deduktív következtetés, melynek típusa: esetlegességen alapuló megfordítás
3. Alárendeltségi viszony az alábbi fogalmak között áll fenn:
 - a. emlős és madár
 - b. denevér és emlős
 - c. madár és denevér
 - d. denevér és fecske
4. A Némely végzős középiskolás felkészült az érettségi vizsgára kijelentés logikai kvantora:
 - a. némely végzős középiskolás
 - b. némely végzős
 - c. némely
 - d. végzős középiskolás
5. Az olyan osztályozás, amelynek során ugyanabba az osztályba soroljuk a *halakat* és a *delfineket* annak alapján, hogy azok vízi állatok:
 - a. helyes
 - b. nem helyes, mert bő vagy dús
 - c. nem helyes, mert több kritériumú
 - d. nem helyes, mert nem homogén
6. A központi egyetemi könyvtár fogalom egyszerre:
 - a. gyűjtő és összetett
 - b. egyszerű és elosztott
 - c. egyedi és relatív
 - d. elvont és homályos
7. Válassza ki azt a tulajdonságot/megállapítást, ami **nem** jellemző a nem teljes indukcióra:
 - a. az ilyen típusú indukciót még kiterjesztő indukciónak is nevezik
 - b. az általános premisszák egyedi konklúzióhoz vezetnek
 - c. a konklúzió valószínű
 - d. a premisszák kevésbé általánosak, mint a konklúzió

8. A teljes indukció:
- az induktív kutatási módszereken alapszik, amelyet oksági módszernek is neveznek
 - más néven „népies indukciónak” is neveznek
 - igaz premisszákból kizárólag igaz konklúziót eredményez
 - más néven kiterjesztő indukciónak is neveznek
9. Az alábbi fogalmak tartalmi körük növekvő sorrendbe való helyes rendezését képezi:
- lelki folyamat, kognitív folyamat, érzékszervi kognitív folyamat, észlelés
 - észlelés, érzékszervi kognitív folyamat, kognitív folyamat, lelki folyamat
 - lelki folyamat, észlelés, érzékszervi kognitív folyamat, kognitív folyamat
 - észlelés, lelki folyamat, érzékszervi kognitív folyamat, kognitív folyamat
10. A „*Senki sem születik tanultnak*” kategorikus kijelentés:
- egyetemes állító
 - egyetemes tagadó
 - részleges állító
 - részleges tagadó

20 pont

B. Adottak az A, B, C, D és E fogalmak úgy, hogy az E és a C fogalmak ellentmondó viszonyban állnak egymással, azaz nemfogalmuk fajfogalmaiként teljesen kimerítik azt; az A fogalom a C-nek fajfogalma; a B fogalom metsző viszonyban áll a C fogalommal, de ellentétes viszonyban az A és E fogalmakkal; a D fogalom a B fogalom alárendeltje, és metsző viszonyban áll a C fogalommal.

- Ábrázolja az Euler-diagram módszer segítségével egyetlen diagramon belül az öt fogalom közti logikai viszonyt! **2 pont**
- Az A, B, C, D és E fogalmak közti viszonyok alapján állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak? (Az igaz kijelentéseket **I**-vel, míg a hamisakat **H**-val jelölje):
 - Minden A (van) C.
 - Némely B (van) D.
 - Némely E (van) C.
 - Némely B nem C.
 - Minden B (van) D.
 - Egyetlen D sem C.
 - Némely C nem A.
 - Egyetlen B sem C.

8 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

- Minden válságidőszak nehéz.*
- Néhány televízióban sugárzott kép erős érzelmi hatást fejt ki.*
- Néhány ember nem érzékeny a környezetükben élők szükségleteire.*
- Egyetlen individualista személy sem megbecsült a kollégái körében.*

- A.** Szerkessze meg természetes és formális nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétét, a 2-es kijelentés alárendelt ellentétét, a 3-as kijelentés ellentmondóját és a 4-es kijelentés alárendeltjét! **8 pont**
- B.** Alkalmazzatok a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszámaztatva az 1-es és a 2-es kijelentés mindegyikének helyes megfordítottját és átalakítottját formális és természetes nyelven egyaránt! **8 pont**
- C.** Alkossátok meg formális és természetes nyelven egyaránt a 3-as kijelentés alárendelt ellentétének a megfordított átalakítottját, valamint a 4-es kijelentés ellentétének a megfordítottját. **6 pont**
- D.** Két diák, X és Y, a következőképpen vélekedik:
X: *Azt állíthatjuk, hogy egyetlen jól megalapozott állítás sem nyilvános állítás, azon a tényen alapulva, hogy egyes nyilvános állítások nincsenek jól megalapozva.*
Y: *Ha néhány főnök szimpatikus, akkor néhány főnök nem antipatikus.*

A fenti helyzetből kiindulva:

- a. vázolja a formális nyelven a két diák vélekedését; **4 pont**
- b. pontosítsa a formalizált következtetések logikai helyességét/helytelenségét; **2 pont**
- c. magyarázza meg X diák következtetésének logikai helyességét/helytelenségét! **2 pont**

III. TÉTEL

(30 pont)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: eao-3, iai-4.

1. Írjátok le mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és szerkesszék természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a fenti következtetési sémák valamelyikének! **8 pont**

2. Ellenőrizze a Venn-diagram módszer segítségével mindkét szillogisztikus módozat érvényességét, leszögezve egyúttal azt is, hogy milyen döntésre jutott! **6 pont**

B. Szerkesszen formális és természetes nyelven egyaránt egy igaz premisszákból álló érvényes szillogizmust, amely az „*Egyetlen macskaféle sem növényevő állat*” kijelentést támasztja alá! **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Minden hal vízi állat, tehát némely vízi állat pisztráng, mivel némely hal pisztráng.*

A fenti szillogizmusból kiindulva állapítsa meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak! (Az igaz kijelentéseket **I** betűvel, míg a hamisakat **H** betűvel jelölje!)

- 1. A középfogalom elosztott az alsó tételben, és nem elosztott a felső tételben.
- 2. A szillogizmus konklúziója egyetemesen állító kijelentés.
- 3. A konklúzió logikai predikátumát a *vízi állat* fogalom képezi.
- 4. A konklúzió logikai szubjektuma nem elosztott a premisszában, de elosztott a konklúzióban. **4 pont**

D. Adott a következő meghatározás:

A kör se nem négyzet, se nem háromszög, se nem rombusz.

- a. Nevezzen meg egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fenti meghatározás megsért! **2 pont**
- b. Említsen meg egy másik, a meghatározás helyességére vonatkozó szabályt, amely eltér az a. pontban azonosítottól, és szerkesszen a „kör” fogalmára egy olyan meghatározást, ami megsérti az említett szabályt! **4 pont**